Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

25 octombrie 2017*

„Trimitere preliminară – Libertatea de stabilire – Transformare transfrontalieră a unei societăți – Transferare a sediului social fără transferarea sediului real – Refuzul radierii din registrul comerțului – Reglementare națională care condiționează radierea din registrul comerțului de dizolvarea societății la finalul unei proceduri de lichidare – Domeniul de aplicare al libertății de stabilire – Restricție privind libertatea de stabilire – Protecția intereselor creditorilor, ale asociaților minoritari și ale salariaților – Combaterea practicilor abuzive”

În cauza C-106/16,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia), prin decizia din 22 octombrie 2015, primită de Curte la 22 februarie 2016, în procedura inițiată de

Polbud – Wykonawstwo sp. z o.o., în lichidare,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnul A. Tizzano, vicepreședinte, domnii T. von Danwitz, J. L. da Cruz Vilaça, A. Rosas, J. Malenovský și E. Levits, președinți de cameră, domnii E. Juhász, A. Borg Barthet, D. Šváby, doamnele M. Berger, K. Jürimäe (raportor) și domnul M. Vilaras, judecători,

avocat general: J. Kokott,

grefier: K. Malacek, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 6 martie 2017,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru Polbud – Wykonawstwo sp. z o.o., de A. Gorzka-Augustynowicz, radca prawny;

– pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, în calitate de agent;

– pentru guvernul german, de T. Henze și de M. Hellmann, în calitate de agenți;

– pentru guvernul austriac, de C. Pesendorfer și de B. Trefil, în calitate de agenți;

– pentru guvernul portughez, de L. Inez Fernandes, de M. Figueiredo și de F. de Figueiroa Quelhas, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: polona.

– pentru Comisia Europeană, de W. Mölls, de L. Malferrari și de J. Hottiaux, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 4 mai 2017,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 49 și 54 TFUE.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei acțiuni introduse de Polbud – Wykonawstwo sp. z o.o. (denumită în continuare „Polbud”) împotriva deciziei de respingere a cererii de radiere din registrul comerțului polonez pe care o formulase ca urmare a transferării sediului său social în Luxemburg.

Dreptul polonez

Codul societăților comerciale

3 Articolul 270 din Kodeks spółek handlowych (Codul societăților comerciale) din 15 septembrie 2000, cu modificările ulterioare (Dz. U. din 2013, nr. 1030, denumit în continuare „Codul societăților comerciale”), prevede:

„Dizolvarea societății se realizează:

[…]

2) printr-o hotărâre a asociaților privind dizolvarea societății sau transferarea sediului social în străinătate, certificată prin act notarial;

[…]”

4 Articolul 272 din Codul societăților comerciale prevede:

„Dizolvarea societății se efectuează după încheierea lichidării, prin radierea societății din registru.”

5 Articolul 288 din acest cod prevede:

„§ 1. După aprobarea de către adunarea asociaților a raportului financiar anual în ziua care precedă împărțirea între asociați a activelor reziduale după onorarea obligațiilor de plată către creditori sau garantarea creanțelor față de aceștia (raportul de lichidare) și după încheierea lichidării, lichidatorii trebuie să depună raportul la sediul societății și să îl înainteze la instanța de înregistrare, formulând o cerere de radiere a societății.

[…]

§ 3. Registrele și documentele societății radiate vor fi predate spre păstrare unei persoane desemnate în acest scop în contractul de societate sau în hotărârea asociaților. În lipsa unei astfel de mențiuni, instanța de înregistrare desemnează persoana însărcinată să păstreze registrele și documentele.

[…]”

6 Articolele 551-568 din Codul societăților comerciale privesc transformarea societății. Potrivit articolului 562 alineatul § 1 din acest cod:

„Transformarea societății este condiționată de o hotărâre a asociaților, în cazul unei societăți de persoane, sau a adunării asociaților ori a adunării generale, în cazul unei societăți de capital […]”

Legea privind dreptul internațional privat

7 Articolul 19 alineatul 1 din Ustawa – Prawo prywatne międzynarodowe (Legea privind dreptul internațional privat) din 4 februarie 2011 (Dz. U. nr. 80, poziția 432) prevede:

„Prin transferul sediului social în alt stat, o persoană juridică se supune dreptului statului respectiv. Personalitatea juridică dobândită potrivit dispozițiilor statului în care s-a aflat anterior sediul societății se va menține atunci când o permit dispozițiile naționale din toate statele interesate. Transferul sediului în cadrul Spațiului Economic European nu conduce la pierderea personalității juridice.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

8 Polbud este o societate cu răspundere limitată cu sediul în Łąck (Polonia). Prin hotărârea din 30 septembrie 2011, adunarea generală extraordinară a asociaților acestei societăți a hotărât, în temeiul articolului 270 punctul 2 din Codul societăților comerciale, transferarea în Luxemburg a sediului social al acestei societăți. Potrivit cererii de decizie preliminară, hotărârea nu menționa un transfer al conducerii afacerilor Polbud, nici al locului de exercitate efectivă a activității economice a acestei societăți.

9 În temeiul acestei hotărâri, la 19 octombrie 2011, Polbud a depus o cerere de înscriere a deschiderii procedurii de lichidare la instanța însărcinată cu ținerea registrului comerțului (denumită în continuare „instanța de înregistrare”). La 26 octombrie 2011, deschiderea procedurii de lichidare a fost înscrisă în acest registru și a fost desemnat un lichidator.

10 La 28 mai 2013, adunarea asociaților societății Consoil Geotechnik Sàrl, cu sediul în Luxemburg, a adoptat o hotărâre de punere în aplicare cu precădere a hotărârii din 30 septembrie 2011 și de transferare a sediului social al Polbud în Luxemburg pentru ca aceasta să intre sub incidența dreptului luxemburghez, fără pierderea personalității sale juridice. Potrivit hotărârii din 28 mai 2013, transferul devenea efectiv începând cu această dată. Astfel, la 28 mai 2013, sediul social al Polbud a fost transferat în Luxemburg și această societate a încetat să fie denumită „Polbud”, devenind „Consoil Geotechnik”.

11 La 24 iunie 2013, Polbud a depus la instanța de înregistrare o cerere de radiere din registrul comerțului polonez. Această cerere a fost motivată prin transferarea sediului social al societății în Luxemburg. În cadrul procedurii de radiere, prin decizia din 21 august 2013, această societate a fost invitată să depună, în primul rând, hotărârea adunării asociaților care să conțină indicarea numelui persoanei însărcinate să păstreze registrele și documentele întreprinderii dizolvate, în al doilea rând, rapoartele financiare aferente perioadelor cuprinse între 1 ianuarie și 29 septembrie 2011, 30 septembrie și 31 decembrie 2011, 1 ianuarie și 31 decembrie 2012 și 1 ianuarie și 28 mai 2013, semnate de lichidator și de persoana însărcinată cu ținerea contabilității, precum și, în al treilea rând, hotărârea adunării asociaților de aprobare a raportului privind operațiunile de lichidare.

12 Polbud a indicat că nu consideră necesară furnizarea acestor documente din moment ce nu făcea obiectul unei dizolvări, că activele sale nu au fost împărțite între asociați și că cererea de radiere din registru a fost depusă ca urmare a transferării sediului social al societății în Luxemburg, unde aceasta

își continua existența ca societate de drept luxemburghez. În aceste condiții, prin decizia din 19 septembrie 2013, instanța de înregistrare a respins cererea de radiere pentru nedepunerea documentelor menționate.

13 Polbud a formulat o acțiune împotriva acestei decizii la Sąd Rejonowy w Bydgoszczy (Tribunalul Districtual din Bydgoszcz, Polonia), care a respins acțiunea. Polbud a declarat apel împotriva acestei respingeri la Sąd Okręgowy w Bydgoszczy (Tribunalul Regional din Bydgoszcz, Polonia), care de asemenea a respins apelul prin ordonanța din 4 iunie 2014. Polbud a formulat atunci recurs la instanța de trimitere.

14 În fața acestei instanțe, Polbud a susținut că, la momentul transferării sediului său social în Luxemburg, își pierduse statutul de societate de drept polonez, devenind o societate de drept luxemburghez. În consecință, în opinia Polbud, trebuia să se închidă procedura de lichidare și să se radieze înscrierea sa în registrul comerțului în Polonia. Aceasta a menționat, pe de altă parte, că respectarea cerințelor procedurii de lichidare prevăzute în dreptul polonez nu era nici necesară, nici posibilă în măsura în care ea nu își pierduse personalitatea juridică.

15 La rândul său, instanța de trimitere observă, în primul rând, că procedura de lichidare se concentrează pe încetarea existenței juridice a societății și implică anumite obligații în această privință. Or, în speță, societatea și-ar continua existența legală ca subiect de drept al unui alt stat membru decât Republica Polonă. Instanța de trimitere ridică, prin urmare, problema dacă faptul de a impune acestei societăți obligații similare celor impuse pentru încetarea existenței sale juridice ca societate nu limitează în mod nelegal libertatea sa de stabilire. În plus, această instanță ridică problema dacă constatarea reconstituirii societății, întemeiată doar pe hotărârea asociaților de a menține personalitatea sa juridică dobândită în statul membru de origine, și înscrierea sa în registrul comerțului din statul membru gazdă efectuată în temeiul acestei decizii sunt opozabile statului membru de origine în pofida procedurii de lichidare în curs în acest din urmă stat.

16 În al doilea rând, instanța de trimitere precizează că, deși este interzis în principiu unui stat membru să refuze recunoașterea unei personalități juridice dobândite în alt stat membru și să aprecieze legalitatea măsurilor adoptate de autoritățile acelui stat membru, radierea din vechiul registru al comerțului face obiectul dreptului statului membru de origine, care trebuie să asigure protecția intereselor creditorilor, ale asociaților minoritari și ale salariaților în cadrul procedurii de lichidare. Această instanță apreciază, în consecință, că instanța de înregistrare nu ar trebui să renunțe la continuarea acestei proceduri.

17 În al treilea rând, instanța de trimitere subliniază că, potrivit jurisprudenței Curții, este în principiu licită o verificare a aspectului dacă întreprinderea intenționează să stabilească o legătură economică durabilă cu statul membru gazdă și să își transfere, în acest scop, sediul social, înțeles ca locul de conducere efectivă și de exercitare a activităților sale. Incertitudinea ar privi totuși problema cine anume, din statul membru gazdă sau din statul membru de origine, efectuează această verificare.

18 În aceste împrejurări, Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia), a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolele 49 și 54 TFUE se opun aplicării dispozițiilor naționale ale unui stat membru în care s-a constituit o societate cu răspundere limitată, potrivit cărora radierea din registrul comerțului este supusă condiției dizolvării societății la capătul unei proceduri de lichidare, atunci când societatea a fost reconstituită în alt stat membru, pe baza unei hotărâri a asociaților care prevede continuarea personalității juridice dobândite în statul membru de constituire?

În cazul unui răspuns afirmativ:

2) Articolele 49 și 54 TFUE pot fi interpretate în sensul că obligația prevăzută de dreptul național în sarcina unei societăți de a pune în aplicare o procedură de lichidare – care precedă dizolvarea societății, care are loc la data radierii din registrul comerțului, și care include finalizarea operațiunilor curente, recuperarea creanțelor, executarea obligațiilor, lichidarea activelor societății, onorarea obligațiilor de plată către creditori sau garantarea creanțelor față de aceștia, depunerea unui raport financiar privind aceste măsuri, precum și numirea unei persoane însărcinate să păstreze registrele și documentele – reprezintă un mijloc adecvat, necesar și proporțional de protecție corespunzătoare a interesului general, mai precis a creditorilor, a asociaților minoritari și a salariaților societății?

3) Articolele 49 și 54 TFUE trebuie interpretate în sensul că transferarea de către o societate a sediului social, fără modificarea sediului activității principale, care rămâne în statul membru de înființare, în scopul transformării într-o societate care intră sub incidența dreptului altui stat membru, reprezintă o restricție privind libertatea de stabilire?”

Cu privire la cererea de redeschidere a procedurii orale

19 Prin act depus la grefa Curții la 28 iunie 2017, Polbud a solicitat să se dispună redeschiderea fazei orale a procedurii, în temeiul articolului 83 din Regulamentul de procedură al Curții.

20 În susținerea cererii sale, Polbud invocă în esență, pe de o parte, că, în contrast cu cele ce rezultă din cererea de decizie preliminară, intenția sa a fost de a transfera în Luxemburg atât sediul său social, cât și sediul său real, fapt atestat de hotărârea din 28 mai 2013. Pe de altă parte, Polbud subliniază că concluziile prezentate de avocatul general, deși menționează rezervele exprimate de Polbud în ședință, se întemeiază totuși pe constatarea factuală eronată care se regăsește în această cerere. În consecință, Polbud apreciază că este necesară redeschiderea fazei orale a procedurii pentru a putea clarifica împrejurările de fapt din cauza principală.

21 Potrivit articolului 83 din Regulamentul de procedură, Curtea poate oricând să dispună, după ascultarea avocatului general, redeschiderea fazei orale a procedurii, în special atunci când consideră că nu este suficient de lămurită sau atunci când o parte a invocat, după închiderea acestei faze, un fapt nou de natură să aibă o influență decisivă asupra deciziei Curții sau atunci când cauza trebuie soluționată pe baza unui argument care nu a fost pus în discuția părților ori a persoanelor interesate prevăzute la articolul 23 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene.

22 Această situație nu se regăsește în speță. Astfel, Polbud și-a precizat în ședință aprecierea privind situația de fapt din litigiu. Aceasta a avut cu precădere ocazia să își exprime punctul de vedere asupra prezentării faptelor din litigiul principal, astfel cum sunt acestea expuse în cererea de decizie preliminară, și să precizeze că intenția sa a fost să își transfere în Luxemburg atât sediul social, cât și sediul real. Prin urmare, după ascultarea avocatului general, Curtea consideră că dispune de toate elementele necesare pentru a se pronunța.

23 În altă ordine de idei, în ceea ce privește criticile aduse concluziilor avocatului general, trebuie amintit, pe de o parte, că Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene și Regulamentul de procedură al acesteia nu prevăd posibilitatea ca persoanele interesate să prezinte observații ca răspuns la concluziile prezentate de avocatul general (Hotărârea din 4 septembrie 2014, Vnuk, C-162/13, EU:C:2014:2146, punctul 30 și jurisprudența citată).

24 Pe de altă parte, în temeiul articolului 252 al doilea paragraf TFUE, avocatul general are rolul de a prezenta în mod public, cu deplină imparțialitate și în deplină independență, concluzii motivate cu privire la cauzele care, în conformitate cu Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, necesită

intervenția sa. În această privință, nici concluziile avocatului general, nici motivarea pe care se întemeiază acestea nu sunt obligatorii pentru Curte. În consecință, dezacordul unei persoane interesate față de concluziile avocatului general, oricare ar fi chestiunile pe care le examinează în cadrul acestora, nu poate constitui prin el însuși un motiv care să justifice redeschiderea procedurii orale (Hotărârea din 4 septembrie 2014, Vnuk, C-162/13, EU:C:2014:2146, punctul 31 și jurisprudența citată).

25 Având în vedere considerațiile care precedă, Curtea apreciază că nu este necesar să dispună redeschiderea fazei orale a procedurii.

Cu privire la întrebările preliminare

Observații introductive

26 Cu titlu introductiv, este necesar să se arate că întrebările preliminare se întemeiază pe premisa, contestată de Polbud, potrivit căreia aceasta nu a avut intenția să își transfere sediul real în Luxemburg.

27 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, articolul 267 TFUE instituie o procedură de cooperare directă între Curte și instanțele statelor membre. În cadrul acestei proceduri, întemeiată pe o separare clară a funcțiilor între instanțele naționale și Curte, orice apreciere a situației de fapt din cauză este de competența instanței naționale, care trebuie să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții, în timp ce Curtea este abilitată să se pronunțe numai asupra interpretării sau a validității unui text al Uniunii pornind de la faptele care îi sunt indicate de instanța națională (a se vedea în special Hotărârea din 16 iunie 2015, Gauweiler și alții, C-62/14, EU:C:2015:400, punctul 15).

28 În consecință, este necesar să se răspundă la întrebările adresate pe baza acestei premise, a cărei temeinicie trebuie însă verificată de instanța de trimitere.

Cu privire la a treia întrebare

29 Prin intermediul celei de a treia întrebări, care urmează a fi analizată în primul rând, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolele 49 și 54 TFUE trebuie interpretate în sensul că libertatea de stabilire este aplicabilă transferării sediului social al unei societăți, constituită în temeiul dreptului unui stat membru, pe teritoriul unui alt stat membru în scopul transformării într-o societate care intră sub incidența dreptului acestui alt stat membru, fără să se modifice sediul real al societății respective.

30 Guvernele polonez și austriac susțin că articolele 49 și 54 TFUE nu se aplică transferării unei societăți precum cea în discuție în litigiul principal. În opinia guvernului austriac, libertatea de stabilire nu poate fi invocată atunci când transferarea sediului nu este motivată de exercitarea unei activități economice efective prin intermediul unei implantări stabile în statul membru gazdă. Guvernul polonez invocă îndeosebi Hotărârea din 27 septembrie 1988, Daily Mail and General Trust (81/87, EU:C:1988:456), și Hotărârea din 16 decembrie 2008, Cartesio (C-210/06, EU:C:2008:723), pentru a justifica concluzia la care a ajuns că transferarea unei societăți precum cea în discuție în litigiul principal nu intră în domeniul de aplicare al articolelor 49 și 54 TFUE.

31 O asemenea teză nu poate fi reținută.

32 Astfel, trebuie arătat că articolul 49 TFUE coroborat cu articolul 54 TFUE acordă beneficiul libertății de stabilire societăților constituite în conformitate cu legislația unui stat membru și având sediul social, administrația centrală sau locul principal de desfășurare a activității în cadrul Uniunii Europene. Prin urmare, o societate precum Polbud, care a fost constituită în conformitate cu legislația unui stat membru, în speță cu legislația poloneză, se poate în principiu prevala de această libertate.

33 În temeiul articolului 49 al doilea paragraf TFUE coroborat cu articolul 54 TFUE, libertatea de stabilire pentru societățile menționate la acest ultim articol include printre altele constituirea și administrarea acestor societăți în condițiile definite de legislația statului membru de stabilire pentru propriile sale societăți. Libertatea de stabilire înglobează astfel dreptul unei societăți constituite în conformitate cu legislația unui stat membru de a se transforma într-o societate care intră sub incidența dreptului altui stat membru (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 septembrie 1988, Daily Mail and General Trust, 81/87, EU:C:1988:456, punctul 17), atât timp cât sunt îndeplinite condițiile definite de legislația acestui alt stat membru și în special criteriul pe care acest din urmă stat l-a reținut pentru stabilirea legăturii dintre o societate și ordinea sa juridică națională.

34 În această privință, trebuie amintit că, în lipsa unei uniformizări în dreptul Uniunii, definirea elementului de legătură care determină dreptul național aplicabil unei societăți este, potrivit articolului 54 TFUE, de competența fiecărui stat membru, acest articol acordând aceeași importanță sediului social, administrației centrale și locului principal de desfășurare a activității unei societăți ca elemente ale unei astfel de legături (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 septembrie 1988, Daily Mail and General Trust, 81/87, EU:C:1988:456, punctele 19-21).

35 Rezultă în speță că libertatea de stabilire conferă Polbud, o societate de drept polonez, dreptul de a se transforma într-o societate de drept luxemburghez atât timp cât sunt îndeplinite condițiile de constituire definite de legislația luxemburgheză și în special criteriul pe care Luxemburgul l-a reținut pentru stabilirea legăturii dintre o societate și ordinea sa juridică națională.

36 Această concluzie nu este răsturnată de celelalte argumente invocate de guvernele polonez și austriac.

37 În primul rând, argumentul guvernului austriac referitor la lipsa de activitate economică a Polbud în statul membru gazdă nu poate fi reținut.

38 Astfel, Curtea a statuat că libertatea de stabilire este aplicabilă unei situații în care o societate constituită potrivit legislației unui stat membru în care are sediul social intenționează să înființeze o sucursală în alt stat membru, inclusiv atunci când această societate ar fi fost constituită în primul stat membru doar pentru a se stabili în al doilea stat membru, în care și-ar exercita principala sau chiar întreaga sa activitate economică (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 martie 1999, Centros, C-212/97, EU:C:1999:126, punctul 17). În același mod, o situație în care o societate constituită potrivit legislației unui stat membru intenționează să se transforme într-o societate de drept al unui alt stat membru, cu respectarea criteriului reținut de al doilea stat membru pentru stabilirea legăturii dintre societate și ordinea sa juridică națională, intră sub incidența libertății de stabilire, inclusiv atunci când această societate și-ar exercita în mare parte sau chiar întreaga sa activitate economică în primul stat membru.

39 Trebuie amintit de asemenea că problema aplicabilității articolelor 49 și 54 TFUE este distinctă de aspectul dacă un stat membru poate lua măsuri pentru a împiedica, prin recurgerea la posibilitățile oferite de tratat, ca unii dintre resortisanții săi să încerce să se sustragă în mod abuziv de la aplicarea legislației lor naționale în condițiile în care, potrivit unei jurisprudențe constante, un stat membru are posibilitatea să adopte astfel de măsuri (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 martie 1999, Centros, C-212/97, EU:C:1999:126, punctele 18 și 24, precum și Hotărârea din 30 septembrie 2003, Inspire Art, C-167/01, EU:C:2003:512, punctul 98).

40 Trebuie menționat însă că, astfel cum a statuat deja Curtea, stabilirea sediului social sau real al unei societăți în conformitate cu legislația unui stat membru cu scopul de a beneficia de o legislație mai avantajoasă nu constituie în sine un abuz (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 martie 1999, Centros, C-212/97, EU:C:1999:126, punctul 27, și Hotărârea din 30 septembrie 2003, Inspire Art, C-167/01, EU:C:2003:512, punctul 96).

41 În consecință, în cauza principală, faptul că s-a decis transferul în Luxemburg doar al sediului social al Polbud, fără ca acest transfer să privească și sediul real al acestei societăți, nu poate avea în sine drept consecință scoaterea unui astfel de transfer din domeniul de aplicare al articolelor 49 și 54 TFUE.

42 În al doilea rând, în ceea ce privește Hotărârea din 27 septembrie 1988, Daily Mail and General Trust (81/87, EU:C:1988:456), și Hotărârea din 16 decembrie 2008, Cartesio (C-210/06, EU:C:2008:723), nu rezultă, contrar celor susținute de guvernul polonez, că transferul sediului social al unei societăți ar trebui în mod obligatoriu să fie însoțit de transferul sediului său real pentru a intra sub incidența libertății de stabilire.

43 În schimb, din aceste hotărâri, precum și din Hotărârea din 12 iulie 2012, VALE (C-378/10, EU:C:2012:440), rezultă că, în stadiul actual al dreptului Uniunii, fiecare stat membru are facultatea de a defini elementul de legătură impus unei societăți pentru ca aceasta să poată fi considerată a fi constituită în conformitate cu legislația sa națională. În ipoteza în care o societate care intră sub incidența dreptului unui stat membru se transformă într-o societate care intră sub incidența dreptului altui stat membru prin întrunirea condițiilor impuse de legislația acestuia din urmă pentru a exista în ordinea lui juridică, facultatea respectivă, deși nu implică vreo imunitate în raport cu legislația statului membru de origine în materie de constituire sau de dizolvare a societăților din perspectiva normelor privind libertatea de stabilire, nu poate să justifice ca acest stat membru, prin stabilirea unor condiții mai restrictive pentru o astfel de transformare transfrontalieră decât cele care guvernează transformarea unei societăți în respectivul stat membru, să împiedice sau să descurajeze societatea în cauză să recurgă la această transformare transfrontalieră (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 septembrie 1988, Daily Mail and General Trust, 81/87, EU:C:1988:456, punctele 19-21, Hotărârea din 16 decembrie 2008, Cartesio, C-210/06, EU:C:2008:723, punctele 109-112, precum și Hotărârea din 12 iulie 2012, VALE, C-378/10, EU:C:2012:440, punctul 32).

44 Având în vedere cele ce precedă, este necesar să se răspundă la a treia întrebare că articolele 49 și 54 TFUE trebuie interpretate în sensul că libertatea de stabilire este aplicabilă transferării sediului social al unei societăți, constituită în temeiul dreptului unui stat membru, pe teritoriul unui alt stat membru în scopul transformării sale, în conformitate cu condițiile impuse de legislația acestui alt stat membru, într-o societate care intră sub incidența dreptului acestui din urmă stat membru, fără modificarea sediului real al societății respective.

Cu privire la prima și la a doua întrebare

45 Prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări, care urmează a fi analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolele 49 și 54 TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări a unui stat membru care condiționează transferarea sediului social al unei societăți, constituită în conformitate cu dreptul unui stat membru, pe teritoriul unui alt stat membru în scopul transformării sale, în conformitate cu condițiile impuse de legislația acestui din urmă stat membru, într-o societate care intră sub incidența dreptului acestuia, de lichidarea celei dintâi societăți.

Cu privire la existența unei restricții privind libertatea de stabilire

46 Articolul 49 TFUE impune eliminarea restricțiilor privind libertatea de stabilire. Rezultă dintr-o jurisprudență constantă că trebuie considerate restricții privind libertatea de stabilire toate măsurile care interzic, îngreunează sau fac mai puțin atractivă exercitarea acestei libertăți (Hotărârea din 29 noiembrie 2011, National Grid Indus, C-371/10, EU:C:2011:785, punctul 36 și jurisprudența citată).

47 În speță, din cererea de decizie preliminară rezultă că transferarea sediului unei societăți de drept polonez în alt stat membru decât Republica Polonă nu atrage pierderea personalității juridice, conform articolului 19 alineatul 1 din Legea privind dreptul internațional privat. Astfel cum a arătat avocatul general la punctul 46 din concluzii, dreptul polonez recunoaște astfel în speță că personalitatea juridică a Polbud poate fi în principiu continuată de Consoil Geotechnik.

48 Însă, potrivit articolului 270 punctul 2 din Codul societăților comerciale, precum și articolului 272 din acest cod, hotărârea asociaților privind transferul sediului în alt stat membru decât Republica Polonă, adoptată în temeiul articolului 562 alineatul § 1 din același cod, atrage dizolvarea societății după lichidare. În plus, potrivit articolului 288 alineatul § 1 din același cod, în lipsa unei lichidări, o societate care intenționează să își transfere sediul în alt stat membru decât Republica Polonă nu poate fi radiată din registrul comerțului.

49 Astfel, deși în principiu poate să își transfere sediul social în alt stat membru decât Republica Polonă fără a-și pierde personalitatea juridică, o societate de drept polonez precum Polbud, care intenționează să efectueze un astfel de transfer, nu poate obține radierea sa din registrul comerțului polonez decât cu condiția lichidării.

50 Trebuie precizat în această privință că, potrivit cererii de decizie preliminară, operațiunile de lichidare includ finalizarea operațiunilor curente și recuperarea creanțelor societății, executarea obligațiilor și lichidarea activelor societății, onorarea obligațiilor de plată către creditori sau garantarea creanțelor față de aceștia, depunerea unui raport financiar privind aceste măsuri, precum și numirea unei persoane însărcinate să păstreze registrele și documentele societății în lichidare.

51 În aceste condiții, este necesar să se considere că, prin faptul că impune lichidarea societății, reglementarea națională în discuție în litigiul principal este de natură să îngreuneze, ba chiar să împiedice transformarea transfrontalieră a unei societăți. Ea constituie, așadar, o restricție privind libertatea de stabilire (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 decembrie 2008, Cartesio, C-210/06, EU:C:2008:723, punctele 112 și 113).

Cu privire la justificarea restricției privind libertatea de stabilire

52 Rezultă dintr-o jurisprudență constantă a Curții că o astfel de restricție privind libertatea de stabilire nu poate fi admisă decât dacă se justifică prin motive imperative de interes general. În plus, trebuie ca ea să fie de natură să asigure realizarea obiectivului în cauză și să nu depășească ceea ce este necesar pentru atingerea acestui obiectiv (Hotărârea din 29 noiembrie 2011, National Grid Indus, C-371/10, EU:C:2011:785, punctul 42 și jurisprudența citată).

53 În primul rând, instanța de trimitere consideră că restricția privind libertatea de stabilire se justifică în speță prin obiectivul protejării creditorilor, a asociaților minoritari și a salariaților societății transferate.

54 În această privință, trebuie amintit că protecția intereselor creditorilor și a asociaților minoritari figurează printre motivele imperative de interes general recunoscute de Curte (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 decembrie 2005, SEVIC Systems, C-411/03, EU:C:2005:762, punctul 28 și

jurisprudența citată). Aceeași soluție se impune în cazul protecției lucrătorilor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 decembrie 2016, AGET Iraklis, C-201/15, EU:C:2016:972, punctul 73 și jurisprudența citată).

55 Astfel, articolele 49 și 54 TFUE nu se opun în principiu unor măsuri ale unui stat membru prin care se urmărește ca interesele creditorilor, ale asociaților minoritari, precum și ale lucrătorilor unei societăți care a fost constituită în conformitate cu dreptul său și continuă să își exercite activitățile pe teritoriul național să nu fie în mod nelegal afectate de transferarea sediului social al acestei societăți și de transformarea sa într-o societate care intră sub incidența dreptului unui alt stat membru.

56 Totuși, conform jurisprudenței constante citate la punctul 52 din prezenta hotărâre, trebuie verificat totodată dacă restricția în discuție în litigiul principal este de natură să asigure realizarea obiectivului protecției intereselor creditorilor, ale asociaților minoritari și ale salariaților și nu depășește ceea ce este necesar pentru atingerea acestui obiectiv.

57 În speță, reglementarea poloneză impune obligația de lichidare a societății care intenționează să își transfere sediul social în alt stat membru decât Republica Polonă.

58 Trebuie arătat că această reglementare prevede într-o manieră generală o obligație de lichidare, fără a ține cont de riscul real de atingere adusă intereselor creditorilor, ale asociaților minoritari și ale salariaților și fără posibilitatea de a opta pentru măsuri mai puțin restrictive prin care să se protejeze aceste interese. Referitor mai ales la interesele creditorilor, constituirea unor garanții bancare sau a altor garanții echivalente ar putea oferi, astfel cum a subliniat Comisia Europeană, o protecție adecvată acestor interese.

59 În consecință, obligația de lichidare impusă de reglementarea națională în discuție în litigiul principal depășește ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului protecției intereselor menționate la punctul 56 din prezenta hotărâre.

60 În al doilea rând, guvernul polonez invocă obiectivul combaterii practicilor abuzive pentru a justifica reglementarea națională în discuție în litigiul principal.

61 În această privință, statele membre au posibilitatea de a lua toate măsurile de natură să prevină sau să sancționeze fraudele (Hotărârea din 9 martie 1999, Centros, C-212/97, EU:C:1999:126, punctul 38).

62 Cu toate acestea, din jurisprudența citată la punctul 40 din prezenta hotărâre rezultă că stabilirea sediului social sau real al unei societăți în conformitate cu legislația unui stat membru cu scopul de a beneficia de o legislație mai avantajoasă nu constituie în sine un abuz.

63 În plus, simpla împrejurare că o societate își transferă sediul dintr-un stat membru în altul nu poate să constituie temeiul unei prezumții generale de fraudă și să justifice o măsură care aduce atingere exercitării unei libertăți fundamentale garantate prin tratat (a se vedea prin analogie Hotărârea din 29 noiembrie 2011, National Grid Indus, C-371/10, EU:C:2011:785, punctul 84).

64 Din moment ce prin obligația generală de aplicare a unei proceduri de lichidare se ajunge la instituirea unei prezumții generale privind existența unui abuz, este necesar să se aprecieze că o reglementare precum cea în discuție în litigiul principal, care impune o astfel de obligație, este disproporționată.

65 Având în vedere cele ce precedă, este necesar să se răspundă la prima și la a doua întrebare că articolele 49 și 54 TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări a unui stat membru care condiționează transferarea sediului social al unei societăți, constituită în conformitate cu dreptul unui stat membru, pe teritoriul unui alt stat membru în scopul transformării, în conformitate cu condițiile impuse de legislația acestui din urmă stat membru, într-o societate care intră sub incidența dreptului acestuia, de lichidarea celei dintâi societăți.

Cu privire la cheltuielile de judecată

66 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

1) **Articolele 49 și 54 TFUE trebuie interpretate în sensul că libertatea de stabilire este aplicabilă transferării sediului social al unei societăți, constituită în temeiul dreptului unui stat membru, pe teritoriul unui alt stat membru în scopul transformării sale, în conformitate cu condițiile impuse de legislația acestui alt stat membru, într-o societate care intră sub incidența dreptului acestui din urmă stat membru, fără modificarea sediului real al societății respective.**

2) **Articolele 49 și 54 TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări a unui stat membru care condiționează transferarea sediului social al unei societăți, constituită în conformitate cu dreptul unui stat membru, pe teritoriul unui alt stat membru în scopul transformării, în conformitate cu condițiile impuse de legislația acestui din urmă stat membru, într-o societate care intră sub incidența dreptului acestuia, de lichidarea celei dintâi societăți.**

Semnături